

Anmeldelser

Alexander Pilipczuk: Elfenbeinhörner im sakralen Königtum Schwarzafrikas. Band 42 des Orpheus-Schriftenreihe zu Grundfragen der Musik herausgegeben von Martin Vogel. 136 s. ill. Verlag für systematische Musikwissenschaft GmbH, Bonn, 1985.

Den afrikanske musikkultur kan dokumenteres gennem arkæologisk materiale, gennem skriftlige historiske kilder og for nyere tids vedkommende også ved etnologiske undersøgelser – ganske som tilfældet er med det europæiske område. Dét, der i denne sammenhæng adskiller de to kontinenter, er, at det ældre skriftlige stof om Afrika udelukkende er skabt af iagttagere, som kom fra Europa, og hvis forudsætninger for at forstå dét, de oplevede, var yderst begrænsede.

Ikke desto mindre er den rige overlevering fra 15-1800-tallet af overvejende rejseskildringer et vigtigt og givende stof at beskæftige sig med for vor tids musikforskere. Alexander Pilipczuk har på basis af allerede foreliggende undersøgelser af sådanne europæiske beretninger uddraget det stof, som siger noget om de afrikanske elfenbenshorn, hvis privilegerede stilling ved de tidlige fyrstedømmer i høj grad minder om den rolle, trompeten har spillet i Europa.

Uden at gøre krav på at være udtømmende, hvad angår kildematerialet, præsenterer bogen en lang række forfattere med mange citater, hvortil kommer et righoldigt noteapparat, overvejende af henvisninger til anden relevant litteratur. Teksten suppleres med en forholdsvis stor billedsektion og afsluttes med navne- og sagsregister samt litteraturfortegnelse.

Det er en nyttig bog at have stående for den, som skal arbejde med beslægtede emner. Men det er ikke ligefrem fascinerende læsning for den mere alment interesserede. En sådan materialefremlæggelse indbyder til hvertfald to forskellige modeller, som er benyttet af andre forskere: Frank Harrison disponerer sin "Time, Place and Music" (1973) som en antologi med en ræsonnerende indledning, hvorefter teksterne følger med korte tekniske noter. I "Musikgeschichte in Bildern, Zentralafrika" (1986) bringes en udførlig billed- og tekstkommentar ved den enkelte kilde med vurderinger af dens udsagnskraft i den givne sammenhæng. A.P.'s bog er hverken det ene eller det andet. Redaktionen af stoffet er temmelig ubarmhertig. Der er ingen indholdsfortegnelse, og efter et diminutivt forord og en lille side om bogens forudsætninger, styrter man sig ret uformidlet ud i en overvældende mængde af empiri, der – uden formildende omstændigheder – bringer os kronologisk fra Cadamostos' optegnelser 1455 til "Mit Emin Pascha ins Herz von Afrika" 1894 af Franz Ludwig Stuhlmann.

Der diskuteres ikke problemer eller metodespørgsmål, og man diskriminerer ikke mellem forskellige kildetyper. Der er dog ellers forskel på de indtryk, en rejsende missionær videregiver sammen med illustrationer gjort af en kobberstikker, der kun havde hans tekst at gå ud fra – en tekst, han måske har misforstået – og så en Michael Praetorius, der hypernøjagtigt gengiver et elfenbenshorn, som han sandsynligvis har set i et europæisk kunstkammer, hvortil det kom som specialfremstillet afrikansk eksportvare (vi har på Nationalmuseet to sådanne "Praetorius-horn", der stammer fra Det kongelige Kunstkammer).

Ligesom forfatteren ikke på noget tidspunkt lader os ane, hvorfor han fandt dette emne interessant at gå i gang med, således foretager han heller ikke nogen form for opsamling af de mange kendsgerninger til en konklusion. Den kunne f.eks. gå ud på, hvad vi kan slutte fra netop den slags kilder. Hvad får vi mest at vide om – Europa eller Afrika – eller et kultursammenstød mellem disse to verdener. Den slags spørgsmål stiller A.P. ikke, og derfor giver han heller ikke sit personlige bud på et svar.

Mette Müller

Dan Fog: Musikhandel og nodetryk i Danmark efter 1750. I-II. Dan Fog Musikforlag, København 1984. 508 + 224 s. ill. Hellærrød. 495 kr.

I: Musikhandel 1759-1854: Musikforlag, Nodehandel, Lejebiblioteker.

II: Nodetryk efter 1750: Historie, trykteknik, datering.

Boghistorie og doktorgrader

"Hvem trykte/solgte hvilke noder for/til hvem – hvor, hvornår, hvordan og hvorfor?" (Dan Fog II, s. 12).

Vil man besvare dette spørgsmålskompleks, om så blot for et lille land i godt 100 år, bevæger man sig nok i musikkens verden, men dog med afstand til gængse musikvidenskabelige indfaldsvinkler som genre- og stilhistorie, komponisters liv og værk, etc. Snarere nærmer man sig boghistorien, forstået som historien om bogens (tekstens og illustrationens og bindets) fremstillingsteknik, stiludvikling og markedsføring – med bogkategoriernes sociologi og bibliotekstypernes historie som sideløbende eller videreførende discipliner.

Disse fag savner plads i dansk akademisk tradition udenfor håndskriftforskningen. Selve ordet boghistorie er simpelthen lidet kendt. Ingen dansk kandidat eller magister har da heller skrevet en boghistorisk disputats. Lauritz Nielsen, som i 1923 blev dr. phil. (Boghistoriske Studier til Dansk Bibliografi 1550 – 1600), havde taget den filosofiske prøve og siden afbrudt studierne, og det samme gjaldt Richard Paulli, som i 1960 blev æresdoktor for sin bog- og litteraturhistoriske produktion. Grunden var i førstnævnte tilfælde sygdom, i det andet, at Paulli efter faderens tidlige død søgte sig en